

Rivkele the Sabbath One

Rivkele, the Sabbath one,
In a factory toils,
Twists a strand into a strand,
Weaves a braided coil.
Oh, the gloomy ghetto
Stands there much too long.
And her heart with so much pain,
Rueful, so forlorn.

Her devoted Hershele
Gone, has gone away.
Since that fateful Saturday,
Since that time, that day
Sits in mourning Rivkele,
Mourns day and night,
Turns the wheel of her machine,
Thinking of her plight:

Where is he, my darling one,
Does he still live, where?
In the concentration camp
Is he slaving there?
Oh how dreadful is his lot,
How horrible is mine —
Since that fateful Saturday,
Since that day, that time.

Rivkele di shabesdike
Arbet in fabrik.
Dreyt a fodem tsu a fodem.
Flekht tsunoyf a shtrik.
Oy, di geto fintstere,
Doyert shoyt tsu lang.
Un dos harts azoy farklemt
Tut ir azoy bang.

Ir getrayer Hershele
Iz avek, nito,
Zint fun yenem shabes on,
Zint fun yener sho.
Iz fartroyert Rivkele,
Yomert tog un nakht,
Un atsind bayn redele
Zitst zi un zi trakht:

Vu iz er, mayn libinker,
Lebt er nokh khotsh vu?
Tsi in kontsentratsye-lager
Arbet shver on ru?
Oy, vi fintster iz im dort,
Biter iz mir do—
Zint fun yenem shabes on,
Zint fun yener sho.

רבקהלע די שבחדיקע
ארבעט אין פֿאַבריק.
דרייט אַ פֿאָדעם צו אַ פֿאָדעם,
פלעכט צונויף אַ שטריק.
אוי די געטאָ פֿינצטערע,
דויערט שוין צו לאַנג,
און דאָס האַרץ אזוי פֿאַרקלעמט.
טוט איר אזוי באַנג.

איר געטרייער הערשעלע
איז אַרועק, ניטאָ,
זינט פֿון יענעם שבת אָן.
זינט פֿון יענער שעה.
איז פֿאַרטרויערט רבקהלע,
יאַמערט טאָג און נאַכט,
און אַצינד ביים רעדעלע,
זיצט זי און זי טראַכט:

וווּ איז ער, מיין ליבניקער,
לעבט ער נאָך כאַטש וווּ?
צו אין קאָצענטראַציע-לאַגער
אַרבעט שווער אָן רו?
אוי, ווי פֿינצטער איז אים דאָרט,
ביטער איז מיר דאָ —
זינט פֿון יענעם שבת אָן.
זינט פֿון יענער שעה.

Peysakh Kaplan (Bialyotok Ghetto)

Yisrolik ישראליק

נו קויפט זשע פֿאַפּיראָסן,
נו קויפט זשע סאַכאַרין,
געוואָרן איז היינט סחורה כּיליק ווערט.
אַ לעבן פֿאַר אַ גראַשן,
אַ פּרוטהע — אַ פֿאַרדינסט —
פֿון געטאָ-הענדלער האָט איר דאָך געהערט.

כּיהיים ישראליק
איך בין דאָס קינד פֿון געטאָ,
כּיהיים ישראליק
אַ הפּקרדיקער יונג.
כאַטש פֿאַרכליבן גאַלע נעטאָ
דערלאַנג איך אַלץ נאָך
אַ סוויסטשע און אַ זונג!

אַ מאַנטל אָן אַ קראַגן,
תּחמונים פֿון אַ זאַק,
קאַלאַשן האָב איך, — ס'פעלן נאָר די שידך.
און ווער עס וועט נאָר וואַגן
צו לאַכן, אוי אַ סך —
דעם וועל איך נאָך ווייזן ווער בין איך!

כּיהיים ישראליק...

ניט מיינט מיך האָט געבוירן
די הפּקרדיקע גאַס —
כּיי טאַטע-מאַמע אויך געווען אַ קינד.
כּיהאַב ביידין אָנגעוואָרן,
ניט מיינט עס איז אַ שפּאַס,
כּיבין געבליבן, ווי אין פעלד דער ווינט.

כּיהיים ישראליק,
נאָר ווען קיינער זעט ניט
וויש איך שטיל זיך
פֿון אויג אַראָפּ אַ טרער.
נאָר פֿון מיין טרויער —
כּעסער אַז מען רעדט ניט,
צו וואָס דערמאַנען
און מאַכן ס'האַרץ זיך שווער.

Nu koyft zhe papiroshn,
Nu koyft zhe sakharin,
Gevorn iz haynt skhoyre bilik vert.
A lebn far a groshn,
A prute-a fardinst —
Fun geto-hendler hot ir dokh gehert.

Kh'heys Yisrolik
Ikh bin dos kind fun geto,
Kh'heys Yisrolik
A hefkerdiker yung.
Khotsh farblibn gole-neto
Derlang ikh alts nokh
A svistshe un a zung!

A mantl on a kragn,
Takhtoynim fun a zak,
Kaloshn hob ikh, -s'feln nor di shikh.
Un ver es vet nor vagn
Tsu lakh, oy, a sakh —
Dem vel ikh nokh vayzn ver bin ikh!

Kh'heys Yisrolik...

Nit meynt mikh hot geborn
Di hefkerdike gas—
Bay tate-mame oykh geven a kind.
Kh'hob beydn ongevorn,
Nit meynt es iz a shpas,
Kh'bin geblibn vi in feld der vint.

Kh'heys Yisrolik,
Nor ven keyner zet nit
Vish ikh shtil zikh
Fun oyg arop a trer.
Nor fun mayn troyer —
Beser az men redt nit,
Tsu vos dermonen
Un makhn s'harts zikh shver.

Hey, come and buy tobacco,
Come buy my saccharin,
These days the stuff is selling cheap as dirt.
A life for just a penny,
One cent is what I earn —
About the ghetto peddler have you heard?

I'm called Yisrolik,
A kid right from the ghetto;
I'm called Yisrolik,
A reckless kind of guy.
Though I'm left with less than nothing,
Still a whistle and song is my reply!

A coat without a collar,
A shirt made from a sack;
I have galoshes - haven't got the shoes.
Whoever finds this funny,
Whoever dares to laugh -
I'll show them that I'm not one to abuse!

I'm called Yisrolik...

Don't think the gutter spawned me,
Don't think I have no claim -
A mother and a father loved me too.
Both were taken from me,
It's useless to complain,
But like the wind I'm lonely, it is true.

I'm called Yisrolik,
And when no one is looking,
From my eyes
I wipe away a tear.
But this anguish -
Is not for speaking,
Why remember,
How much can one heart bear?

DREMLN FEYGL AF DI TSVAYGN

Moderato

Drem-len fey-gl af di tsvaygn, Shlof, mayn tay-er kind.

Bay dayn vi-gl af dayn na-re Zitst a fremde un zingst,

Bay dayn vi-gl af dayn na-re Zitst a frem - de un

zingst: Lyu - lyu, lyu - lyu, lyu.

Drem-len fey-gl af di tsvaygn,
Shlof, mayn tayer kind.
Bay dayn vi-gl, af dayn nare
Zitst a fremde un zingst:
Lyu-lyu, lyu-lyu, lyu.

Siz dayn vi-gl vu geshtanen
Oysgeflokhtn fun glik,
Un dayn mame, oy dayn mame,
Kumt shoy'n keyn mol nit tsurik.
Lyu-lyu, lyu-lyu, lyu.

Kh'hob gezen dayn tatn loyfn
Unter hogl fun shteyn,
Iber felder iz gefloygn
Zayn faryosemter geveyn.
Lyu-lyu, lyu-lyu, lyu.

Birds are drowsing on the branches.
Sleep, my darling child.
At your cradle, in the field,
A stranger sits and sings.
Once you had another cradle
Woven out of joy,
And your mother, oh your mother
Will never more come by.
I saw your father fleeing
Under the rain of countless stones,
Over fields and over valleys
Flew his orphaned cry.

Leah Rudnitski
(Vilna Ghetto)

22. ביים געטא-טויערל

ביים געטא-טויערל ברענט א פֿעערל
און די שרעק איז גרויס,
עס גייען יודעלעך פון די בריגאדעלעך,
פֿין יעדן ניכט זיך שווייס.

צו זאָל איך בלעבן שטיין,
צו זאָל איך וועטער גיין,
איך ווייס נישט, ווען און וווּ.
דער קאָמענדאָנטעלע אין גרינעס מאַנטעלע
ער נעמט דאָך אלעס צו...

געלט א בנעטעלע,
האלץ א שניטעלע,
ער נעמט דאָך אלעס צו,
מילך א קענדעלע,
שפּעק א פֿענדעלע,
ער לאָזט דאָך נישט צו דו.

חֶבֶר מיטן שטרופּ, וו
איך בין אינגאנצן טרייף
דורכגיין דעם קאָנטראָל.
פאר דעם ביסל שרעק
קריגסט א קילאָ שפּעק
אין סאָרגן נאָך אַמאָל.

שטעלט זיך אויס צו פֿיר
און דו לעבן מיר,
שטופ זיך נישט פון זעט,
דו גיי צום רעכטן גוי,
"שיטאָס יאו טוואַרקאָן"
געטאָסט א לעבל ברויט.

אברהם אַקסעלרוד
אומגעקומען אין קאַטינעץ געטא

79 Avrom Akselrod

Sung to the tune
of Afn pripetshtik
brent a fayerl.

At the Ghetto Gate°

At the ghetto gate
A fire flames.
Search is the worst yet.
Jews parade back
From the work brigades
Dripping buckets of sweat.

Should I go on ahead
Or stand still instead?
I'm not sure what to do.
The little commander
Decked out in green
Takes everything from you.

A stick of firewood,
Money in a wad,
God, he takes it all!
Milk from the can,
Lard from the pan,
Jews, it's awful.

Friend at the gate, listen,
I'm not all that clean.
Help me make it through,
Get me past the guard,
You'll get a kilo of lard
And more tomorrow too.

"Line up in fours!
You—stand over here
by me. Don't run away!"
Find the right goy—
"This one's OK"—
A loaf of bread for you today.

(Kovno Ghetto)

YA'ALES [YA'ALEH VEYAVO]

Avrom Akselrod, 1942

Zog mir, zog mir du geto-yidl,
Ver shpilt in geto dos ershte fidl?
Ver fun di ya'ales mer oder veynik
Vil do regirn punkt vi a kenig?

Tumbala, tumbala, shpil geto-yidl,
Shpil mir fun yidishe ya'ales a lidl--
Fun ale shefn un inspektorn
Vos zenen in geto mentshn gevorn...

Ver fun di ya'ales ken a karte gebn
Un a shayn tsu blaybn lebn?
Un vifl darf men derfar batsoln,
Kedey a brigade a gute tsu hobn?

Tumbala, tumbala, shpil geto-yidl...

Far vos esn ya'ales vayse gebeks,
Vareme beygelekh, bulkes un keks?
Un farbrengen gemitlekh bay muzik un bay kortn
Un fayern "yontoyvim" bay emese tortn?

Tumbala, tumbala, shpil geto-yidl...

Tsi hobn ven ya'ales gearbet afn aerodrom
Mit a hak, mit a lopete oder mit a lom?
Efsher voltn zey farshtanen undzere ya'ales
Far vos di oreme mase shtelt azelkhe shayles?

Tumbala, tumbala, shpil geto-yidl...

Ver darf di kontsertn, ven der troyer iz groys
Un s'pishtshet der hunger in dem orten hoyz?
Farzorgt zey beser mit "yushnik" a teler
Un hert oyf tsu praven do ya'alishe beler...

דער מחבר אונבאקאנט

15. האָט זיך מיר די שייך צעריסן

האָט זיך מיר די שייך צעריסן,
וויי צו מיינע יאָרן!
די קראַנגס האָט מען אונדז אָפּגעריסן,
ווער איך דאָך פֿאַרפֿראָרן.
טאַנק, טאַנק, טאַנק
אַביסעלע מיט מיר!
אוי, איר גרויסע פֿרעסטעלעך,
איר קומט דאָך פון סיביר.

געלע שנינען, ראָזע שנינען,
אלערליי קאָלירן:
ווען וועל איך מיין וויבל זלאַטע
צו זיך אהיים שוין פירן?
טאַנק, טאַנק, טאַנק
אַ ביסעלע מיט מיר!
האַסטו אַ געלן שייך,
האַב איך חתונה מיט דיר.

ברויט אָפּן סענטימעטער,
האַלץ אָפּן דעקאַ,
האַט אונדז פאַרוואַרגט דער ייִדנראַט,
דער ייִדנראַט פון געטאָ,
טאַנק, טאַנק, טאַנק
אַביסעלע מיט מיר!
האַסטו אַ געלן שייך,
האַב איך חתונה מיט דיר.

Ya'ales°

Tell me, oh tell me, you ghetto Jew,
Who plays first fiddle here, just who?
And which of the big shots in the ghetto gang
Hands out orders just like a king?

Tumbala, tumbala, play on, ghetto Jew.
Play me a song of the Jewish Who's Who.
Of all the inspectors and bosses
The ghetto has raised up from the masses.

Which of the big shots has a card to give
And a permit to keep you alive?
And just how much must you pay
For the privilege of an easy work brigade?

Tumbala, tumbala . . .

Why does the top brass have white rolls to eat,
Warm bagels, fresh buns and rolls that are sweet?
How can they glory in music and poker stakes
And live it up with honest-to-goodness cakes?

Tumbala, tumbala . . .

Have the big shots ever slaved at the airport
With an axe, a shovel or a crowbar?
Maybe then they might give an ear to our moans
How us poor folk have all these questions.

Tumbala, tumbala . . .

Who needs concerts when so great are our sorrows
And hunger whines in the poor man's house?
Far better we all have soup in our bowls
And you stop with your ritzy carnivals.

Kovno ghetto, circa 1942

Woe is Me

My shoes they are shot,
And my collar, alas,
Has been ripped from my coat.
I'm freezing my ass.
Dance, dance, come dance a bit with me.
Oh you miserable cold winds,
You're from Siberia, I see.

Yellow passes, pink passes,
Every color under heaven.
When can I bring Zlate my wife
back home once more? How soon?
Dance, dance, come dance with me a bit.
You got a yellow pass,
I'll marry you in a minute.

Centimeters of bread,
Decimeters of wood,
Furnished by the Judenrat,
The Getto Judenrat.
Dance, dance, come dance with me a bit.
You got a yellow pass,
I'll marry you in a minute.

Anonymous (Vilna Ghetto)

אונדזער ליד איז פול מיט טרויער
 דרייסט איז אונדזער מונטער-גאנג
 כאָטש דער שונא וואָכט ביים טויער, —
 שטורעמט יוגנט מיט געזאָנג:
 יונג איז יעדער, יעדער, יעדער ווער עס וויל נאָר,
 יאָרן האָבן קיין באַטייט,
 אַלטע קענען, קענען, קענען אויך זיך קינדער
 פון אַ נייער, פרייער, צייט.
 ווער עס וואָגלט אום אויף וועגן,
 ווער מיט דרייסטיקייט ס'שטעלט זיך פוס,
 ברענגט די יוגנט זיי אַנטקעגן
 פונעם געטאָ אַ גערוס.
 יונג איז יעדער...
 מיר געדענקען אַלע שונאים,
 מיר דערמאָנען אַלע פרייער,
 אייביק וועלן מיר פאַרכינדן
 אונדזער נעכטן מיטן היינט.
 יונג איז יעדער...
 קלייבן מיר צונויף די גלידער,
 ווידער שטאַלן מיר די ריי.
 גייט אַ בויער, גייט אַ שמידער, —
 לאַמיר אַלע גיין מיט זיי...
 יונג איז יעדער...

Our song is filled with grieving, -
 Bold our step, we march along,
 Though the foe the gateway's watching, -
 Youth comes storming with their song:

Young are they, are they, are they
 whose age won't bind them,
 Years don't really mean a thing,
 Elders also, also, also, can be children
 In a newer, freer spring.

Those who roam upon the highways,
 Those whose step with hope is strong,
 From the ghetto youth salutes them
 And their greetings send along.

Young are they. . .

We remember all our tyrants,
 We remember all our friends,
 And we pledge that in the future
 Our past and present blend.

Young are they. . .

So we're girding our muscles,
 In our ranks we're planting steel,
 Where a blacksmith, builder marches, -
 We will join them with our zeal!

Young are they. . .

This song written by S. Kaczerzinski (see note about author in *Friling*), was dedicated to the children's and youth club in the Vilno ghetto. Composer is Bayse Rubin who is believed to have survived the war.

86 Hirsh Glik

שטיל די נאָכט איז אויסגעשטערנט
 און דער לאַרעסט — ער האָט געברענט;
 צי געדענקסטו ווי איך האָב דיך געלערנט
 האַלטן אַ שפּייער אין די הענט.
 אַ מויד, אַ פעלצל און אַ בערעט,
 און האַלט אין האַנט פעסט אַ נאַגאַן,
 אַ מויד מיט אַ סאַמעטענעם פנים
 היט אַפּ דעם שונאס קאַראַוואַן.
 געצילט, געשאַסן און געטראָפּן
 האָט איר קלייניקער פיסטויל,
 אַן אויטאָ אַ פּוילינקן מיט וואָפּן
 פאַרהאַלטן האָט זי מיט איין קויל.
 פאַר טאַג פון וואַלד אַרויסגעקראַכן,
 מיט שניי-גירלאַנדן אויף די האַר,
 געמוטיקט פון קלייניקן נצחון
 פאַר אונדזער נייעם, פרייען דור.

Silence, and a Starry Night

Silence, and a starry night
 Frost crackling, fine as sand.
 Remember how I taught you
 To hold a gun in your hand?

In fur jacket and beret,
 Clutching a hand grenade,
 A girl whose skin is velvet
 Ambushes a cavalcade.

Aim, fire, shoot—and hit!
 She, with her pistol small,
 Halts an autiful,
 Arms and all!

Morning, emerging from the wood,
 In her hair a snow carnation.
 Proud of her small victory
 For the new, free generation!

This song was written by Hirsh Glik (1922-1944) in 1942 after partisans blew up a German convoy of trucks. A member of the literary group of young poets, Yungvald, before the war, Glik was imprisoned in a concentration camp in Estonia and was killed by the Germans in 1944. Composer unknown.